

III.

PROGRAMĂ

a

școlii civile (private) de fete cu internat

a Asociațiunii transilvane pentru literatura română și
cultura poporului român, în Sibiiu

pe anul școlastic 1888/9,

publicată de

IOAN POPESCU,

director.

Cuprinsul: 1. Interesul pedagogic, ca cel mai deapropo scop al
învățământului educativ, de Dr. Vasile Bologa.
2. Sciri școlare, de directorul.

SIBIIU,

Tipariul tipografiei archidieceșane.

1889.

Interesul pedagogic, ca cel mai deapropo scop al învățământului educativ.

Un popor se înalță séu decade, după cum se îngrijește de educațiunea urmașilor sei. Istoria civilizațiunei ne dovedește acésta prin nenumerate esemple.

În adevăr, nepăsarea și ignoranța nici pe un teren nu pôte avé urmări atât de funeste ca pe terenul educațiunei, acelea în consecuențele lor finale de regulă resbunându-se prin o ruină totală a popórelor. Până când dar némul omenesc nu-și va uita de misiunea sa, până atunci cauza educațiunei totdeauna va trebui să-i zacă mai de-apropo la inimă. Rousseau cu drept cuvânt dice: supremul scop al activității nóstre este studiul destinațiunei omului.

Fără educațiune însă omul ar fi espus periclului de a se abate cu totul dela menirea sa. Pentru-că, ca se devină ceea ce neapărat se cere dela el, trebuie cu primeditație să i se deștepte facultățile, conform scopului, să i se oprime înclinările spre rău, érá cele bune să i se ageréscă și cultivate. Cu un cuvânt trebuie influințat asupra lui în mod consciu după un plan anumit, adecă trebuie crescut astfel, ca însuși se ajungă la o temeinică recunóscere a menirei și a scopului seu final, pe care cale apoi prin propriile sale puteri să se pótă apropia tot mai mult de desévêșirea cea nemărginită, de însuși Dumneșeu. Marele înțelept al vécului trecut *Kant*, declară lámurit: că omul numai prin educațiune pôte deveni adevărat om.

E evident deci, că educațiunea e chemată în linia primă a'l sprijini, respective a'l conduce pe minoren, ca prin activitatea proprie, neatêrnător, să ajungă la perfecția

morală. Prin moralitate însă, pe carea și *Herbart* o pune drept țință supremă a educațiunei, se înțelege supunerea voinței proprii convingeri morale. Cu alte cuvinte *moralitatea* este acea libertate internă, care se bazează pe consonanța voinței cu conștiința morală.

Astfel cel ce se ocupă cu educațiunea în locul primar are a se îngriji să desvôle și să întărească în elevul său o convingere morală cât se poate mai aprofundată și mai clară, căreia apoi să i se supună voința necondiționat. Mânecând din acest punct de vedere, cea dintâiu problemă a educațiunei va fi: să se influențeze asupra întregii vieți spirituale a elevului astfel, ca din această pe nesimțite să isvorască convingere morală, stăpânită și condusă întru toate numai de idei morale. A doua problemă va fi: să se facă, ca convingerea morală să fie urmată întru toate și de o voință puternică corespunzătoare aceleia.

E drept, că realizarea acestor scopuri este una din cele mai grele probleme de deslegat. Și cel ce lucră vesel și cu însuflețire la deslegarea ei, care pentru munca sa, pentru jertfele aduse, cea dintâiu remunerație o caută în conștiința sa, acela este adevărat educator. Se înțelege însă, că ori-cine s'ar hotărî pentru deslegarea acestor probleme, trebuie înainte de toate să se examineze dacă este înzestrat cu toate acele puteri și însușiri, ce se cer neapărat pentru educațiune; căci în mâinile lui este încredințată cea mai prețioasă comoră a omenimei: junimea, generațiunea viitoare, la care toate sufletele nobile caută cu drag să o vadă pășind cu vrednicie pe calea brăzdată de bunii și străbunii ei; dela dibăcia, tactul și înțelepciunea educatorului atârână mult, foarte mult, ca generația viitoare să fie în stare a corespunde cât se poate mai deseversit misiunii sale morale.

Fără îndoială sunt mai multe mijloace cari contribuiesc la realizarea scopului educațiunei. Dar între toate locul

prim îl ocupă deșteptarea și dezvoltarea *interesului pedagogic* în elev. Acésta se și consideră drept-aceea ca cel mai deaprópe scop al învățământului educativ. *Interesul pedagogic* fiind deci de o astfel de mare însemnătate pentru educațiune, ne vom silí a-i da în tractatul acesta o dezvoltare după putință cât mai lámurită. Se înțelege, că mai înainte vom căuta a pune în lumină condițiunile psihologice, în cari acest *interes* se póte deștepta și desvolta în elev.

E sciut, că pentru a se forma în sufletul nóstru *idei* (imagini spirituale), prin cari se se represinte lucrurile din lumea esternă, acestea trebuie să facă impresiuni și impresiunile să fiă conduse prin unul sau altul din sensuri la suflet.

După constatările *psichologiei* mai nóue în spiritul nostru nu sunt de a se căuta diferite facultăți și puteri de sine stătátore, ci numai deosebite întreșesături de *idei*, din cari sub anumite condițiuni se nasc *simțemintele* și *nėsuințele* ca elemente secundare ale vieții spiritului. Dar tóte aceste formațiuni se petrec după legi hotăríte și nu din órbă întâmplare, întocmai ca și combinațiunile chimice, ca și cristalisarea corpurilor etc. Astfel dezvoltarea vieții nóstre spirituale urméză a se face prin așa numitul proces al *percepțiunei* și al *apercepțiunei*.

La începutul vieții nóstre totul ce ne încunjura pentru noi este nou, este străin și numai prin intuițiune putem ajunge cu incetul la cunoscínța lor. Acésta se mijlocesce prin impresiunile esterne ce se reflectéză din nenumerate părți asupra nóstră. Dar în frageda copilărie spiritul e mai mult pasiv față de impresiunile esterne, prin urmare susceptibile nepăsător și fără interes cele mai multe impresiuni mai cu samă în primele luni ale vieții sale. În acest restimp se arată cu deosebire procesul *percepțiunei*, când omul nu adaugă dela sine aprópe nimic la conținutul *ideilor*, formate în urma impresiunilor esterne.

Cu totul altcum se petrece lucrul mai târziu. Cu cât se îmbogăţesce spiritul prin cunoştiinţe, cu atât el ia o poziţie mai energică, desvóltă o activitate mai intensivă faţă de tot ce străbate din afară în conştiinţa noastră; adecă nu mai e pasiv în faţă impresiunilor, ce bat la pórta conştiinţei noastre, din care causă nimic nu i se póte impune nemijlocit, ce e cu totul strein de conţinutul seu. Prin urmare cu drept cuvânt se póte dice, că ori-ce observaţiune nouă e mai mult subiectivă decât obiectivă. Din acest fapt se esplică împrejurarea, că unul şi acelaşi lucru nu produce în tóte casurile una şi aceeaşi noţiune. „Câţi observatori, atâtea idei diferite despre unul şi acelaşi obiect.“ *) Dacă spiritul nostru ar fi pasiv în faţa impresiunilor esterne, atunci ar fi imposibilă, ar fi neexplicabilă o diferenţă în cuprinderea lucrurilor. Căci spiritul s'ar putea privi ca o simplă tablă, pe care tóte impresiunile esterne se inprimă nemijlocit. În acel cas şi urmele acelor impresiuni, ideile ar fi pentru totdeauna şi pentru toţi egale. Ceea-ce însé în realitate nu este. Este deci evident, că spiritul nostru tóte lucrurile din lumea esternă le cuprinde cu ajutorul conţinutului deja capitalisat în interiorul seu. Conţinutul acela fiind diferit la diferite persóne, natural că şi cuprinderea are să fie diferită. Din cauza acesta nici nu se póte atribuí observaţiunilor nóue decât o obiectivitate relativă; ori-ce lucru nou noi îl privim prin lumina noţiunilor deja existente în spiritul nostru, cari sunt mai mult ori mai puţin asemenea aceluia.

Cum se petrece acest lucru, nu tocmai de puţină însemnătate precum s'ar crede, se va vedea din cele următoare.

De câte-ori străbate vre-o idee nouă în conştiinţa noastră, totdeauna ideile mai vechi întunecate, dar înrudite

---

*) Dr. K. Lange, „Über Apperzeption,“ (1889) p. 3.

încât-va cu cea nouă, se reînoesc, se reproduc întrând în óre-care relații unele cu altele. Înainte însé de a se stabili aceste relații, ideea cea nouă are sé trecă prin anumite modificări, prin anumite străformări, trebuie cu un cuvânt sé se aclimatizeze, dacă e vorba sé póta ocupa loc în societatea celor vechi; adecă trebuie întâiu sé se acomodeze întru tóte firei ideilor deja existente, ca sé póta fi asimilată. La din contră nu póte ocupa loc stabil în cercul acelora. Aceasta modificare nu constă într'altceva decât în împrejurarea, că nuanțele, elementele omogene ale ideii nóue se contopesc cu cele vechi, ér cele heterogene se resping.

Acest mers în desvoltarea vieții nóstre sufletesci se numesce *procesul apersepțiunei*, în urma căruia ideile nóue se aduc într'un mod conscient în legătură intimă cu ideile vechi corespunđétóre.

E evident deci, că procesul *apersepțiunei* e un act psihic cu mult mai complicat decât *persepțiunile*. *Persepțiunile* se produc nemijlocit din impresiunile obiectelor din afară; *apersepțiunile* din contră resultă mai ales din puterea preponderantă a ideilor vechi, prin care aceste prelucră, modifică, apoi asimiléză pe cele nóue. Astfel ori-ce se suscepe în consciința nóstră, se prelucră, se modifică amésurat naturei acleia. *) Și când ideea nouă și-a aflat în chipul arătat locul corespunđétor în concertul ideilor vechi, când s'a stabilit în consciință un echilibru după résistența întîmpinată, atunci am aperseput, cu alte cuvinte am cuprins, am înțeles lucrul. Drept aceea ideile, ce devin apersepute, se pot considera ca obiecte față de cele aperseptive, cari apar ca subiectele acelora.

La acest loc însé trebuie observat, că ideile aperseptive numai cu timpul ajung la o putere de sine stătátóre ca

*) Dr. H. Höfding, „Psychologie in Umrissen.“ (1887) p. 161.

se p^otă asimila pe cele ce le urm^eză lor. Anume numai după-ce prin esperiințele, ce le face omul în viață și cu deosebire prin studiile, cu cari se ocupă, i s'au fortificat ideile apercetive, încât au devenit persistente și domuitoare în consciință. De aci vine că fie-care om cuprinde, pricepe, înțelege mai ușor și mai bine ce aparține specialității, din care posede mai multe și mai clare idei și noțiuni.

Natural, că așa trebuie să fie după cele mai sus amintite. Prin urmare ideile vechi, cari stau în ore-care raport cu cele n^oue, apar ca tot atâtea puteri, ce stau gata, ba înclină chiar spre întimpinarea celor n^oue și promov^eză formațiunea lor asigurându-le locul corespun^dător între ele. Și cu cât sunt aceste idei mai clare și mai precise, cu atât esercează o putere mai mare de asimilare asupra ideilor ce au să fiă apercetute. Acesta împrejurare j^ocă un rol f^orte însemnat la procurarea cunoscințelor temeinice. În lipsa de idei apercetive clare și bine formate, rezultatul procesului *apercepțiunei* n'ar fi decât o cuprindere superficială.

Dar cu cât ideile clare și precise promov^eză susceperea temeinică a celor n^oue, cu atât acelea prolongesc și întâr^die mersul procesului *apercepțiunei*.*) Din acesta se esplică faptul, pentru-ce omul ad^enc cugetător chibzuesce mult; se gândesce mult până când se pronunță asupra vre-unui lucru. El, dispun^end de o bogată com^oră de cunoscințe, dispune totodată de o mulțime de idei apercetive, astfel procesul de apercetere e cu mult mai bogat, cu mult mai complicat și se recere un timp mai îndelungat până ce se stabilesce un echilibru între ideile vechi și n^oue. Din contră omul superficial îndată este gata cu judecata sa în ori-ce afacere, fiind-că amintitul proces nu este atât de complicat. E evident din aceste, că procesul

---

*) I. Popescu „Psychologia empirică“ ediț II. p. 162.

apercepțiunei în aceva numai atunci p^ote avea loc când conștiința noastră dispune deja de idei și noțiuni *aperceptive*. Acestea sunt *conditio sine qua non*, pentru mersul regulat al acestui proces. Dacă prin urmare elevul dispune deja de idei *aperceptive*, procesul *apercepțiunei* — care în realitate nu e altceva decât priceperea lucrurilor — va decurge cu multă ușurință și temeinicie, devenind plăcut și mulțămitor pentru elev. Din contră, în lipsa ideilor *aperceptive*, cuprinderea lucrurilor n^oue va fi preste măsură grea, dacă nu cu totul imposibilă.

Acest intim raport, în care întră ideile în urma procesului *apercepțiunei*, *pedagogia* științifică îl numește *asimilațiune* și îl socotește între cele mai ponderose momente ale sale. Căci netăgăduit el j^ocă cea mai însemnată rolă în mersul gândirei n^ostre, ba se p^ote dice că pe acesta se basază întreg mersul științei.*) Cea din urmă fasă a *asimilațiunei* de care vorbim este *complicațiunea*, când adecă ideile se pun în legătură unele cu altele în șiruri coordonate s'au subordonate după împrejurări. Deosebirea între *asimilațiune* și *complicațiune* e, că la *asimilațiune* se contopesc elementele omogene ale ideilor, pe când la *complicațiune* se pun numai în legătură strinsă ideile între sine într'un mod mai mult mechanic. Natural, că acestea forméză o unitate, o *complicațiune* întrețesută, o serie neîntreruptă, o înlănțuire bine încheșată de idei, din care un singur membru e în stare a reproduce și pe celelalte.

Întregă arta educațiunei constă într'aceea de a ușura după putință decurgerea acestor procese în conștiința elevului. Pentru-că întru cât influințéză acésta asupra deșteptării și desvoltării *interesului pedagogic* se va vedea din cele următore. E aprópe de necreșut și neexplicabil

*) Dr. Pauer I. „Logica“ Prelegeri de Universitate, 1888.

cum unii învățători nu țin samă câtuși de puțin de împrejurarea, că la predarea unor lucruri nouc, în conștiința elevului nu se află nici un fel de idei aperceptive, cari să cuprindă pe cele noue în societatea lor și astfel să înlesnescă priceperea. Prin acésta purcedere netăgăduit se împedecă, se îngreuiéză preste măsură învățământul, ear de interes nici vorbă nu pôte fi.

Ceea ce numim noi desvoltare séu cultură intelectuală, în realitate nu e altceva decât formațiunile ce se produc în conștiința noastră prin amintitele procese; adecă ideile singuratice, cari constituesc conținutul conștiinței noastre, se aduc între sine în raport, în legătură intimă punându-se fie-care la locul seu și ținându-se sémă și de relațiunea lor față cu întregul.*)

După tóte aceste ca parte întregitoare a *apercepțiunei* trebuie să amintim încă *atențiunea*, care se manifestă ca o tendență sau putere de a susține în claritate ideile, ce vin a fi aperate, în contra apăsării și întunecării, cu care sunt amenințate din partea ideilor vechi. Acésta putere se află în însăși ideile aperceptive din conștiința noastră. E ușor dar a înțelege cum se face, că în frageda copilărie, când din conștiință lipsesc cu totul, sau sunt prea puține idei aperceptive, nu pôte fi nici vorbă de *atențiune* în sensul strict al cuvântului. Și dacă totuși se admite o *atențiune* și pentru acea vîrstă, aceea e mai mult o *atențiune sensuală*, ce provine din impresiunile sensuale, sau din curiositatea noutăților, nu provine însă din ideile aperceptive ce se află în conștiință. Așa dar adevărata *atențiune* resultă din ideile aperceptive, cari sunt bine stabilite în conștiința noastră, din care motiv se și numesce *atențiune apercptivă* sau *intelectuală*.

---

*) Dr. G. A. Lindner „Encykl. Handbuch der Erziehungskunde“ (1884) pagina 40.

Procesul, ce se petrece și la *atențiune*, încă nu e altceva decât o întimpinare ce fac ideile aperseptive ideilor nouă, eșind acestora înainte spre a le primi și a le introduce în conștiință, respective spre a le asimila. În favorul *atențiunii* aduce un mare serviciu împregiurarea, dacă ideile nouă au óre-care asemănare cu ideile aperseptive, dacă acelea întimpină încâtva elemente sinonime în conținutul ideilor vechi, cu un cuvânt dacă află în conștiință idei aperseptive. De însemnat e însă, că asemănarea dintre aceste idei n'are să fie prea mare, căci în cazul acela ideile nouă, dacă sunt într-o tóte asemenea cu cele aperseptive, se contopesc pur și simplu în acestea fără să se simtă trebuința de a fi apersepute separat. De altă parte dacă între ideile nouă și cele vechi s'ar afla un contrast cu totul bătătoriu la ochi, atunci acelea în loc de a fi apersepute devin întunecate, respinse de acestea. Nu sunt dar în favorul deșteptării *atențiunii* nici acele casuri, când între idei nu se află nici cele mai mici nuanțe de omogenitate sau înrudire. Pentru că în cazul acesta, fiind ideile cu totul străine unele de altele, cele nouă află pe cele vechi indiferente față de ele și prin urmare nu li-se oferă nimic, de ce s'ar putea încopcia, și astfel se perd fără să le succedă a se așeza în mod stabil în societatea acelorora. De aci se póte înțelege pentru ce nu suntem de loc *atenți* când cetim sau ascultăm ceva, pentru a cărui pricepere ne lipsesc cunoștințele pregătitoare, adevărat ideile aperseptive. Scim din esperiință, că remânem indiferenți față de ceea ce ne este cu totul necunoscut, și numai ceea ce ne este în parte cunoscut ne atrage atențiunea. Se póte prin urmare dice, că *atențiunea* fie-căruiua nu se póte estinde mai departe, decât numai până unde ajung ideile lui aperseptive. De unde urméză prea firește, că cu cât are cineva mai multe idei, adevărat cu cât dispune de o cultură intelectuală mai bogată, mai multi-

laterală, cu atât mai multe lucruri îi vor atrage *atențiunea*.

Acum se resumăm pe scurt cele până aci șise. Dacă străbate o idee, fie singură ori dinpreună cu altele în conștiința noastră, prin aceea se re'nprospetază, se reproduc alte idei în conștiință, cari se află în óre-care relație ori opoziție cu cele nóue și se petrece totodată între aceste o imbinare, o încopciare sau contopire. Adecă ideile reproduse în urma clarității lor mai mari, pe elementele înrudite ale ideii nóue le va susține, le va asimila, iar pe cele heterogene, contrare le va respinge. Prin urmare ideile nóue întâiu se modifică apoi se primesc stabil între cele vechi. Acésta a fost *aperceptiunea*. Întreg procesul acesta se împarte în dóue părți: în partea primă ideea cea nóuă duce rola de căpetenie, pentrucă prin trînsa se reproduc ideile cele vechi; în a doua parte ideile aperceptive duc rola principală prin faptul, că es întru întimpinarea celor nóue spre a le asimila. Întru cât ideile aperceptive înclină spre întimpinarea celor nóue, prin aceea îndrêptă și *atențiunea* noastră asupra acestora. În mersul acestui proces însè se pot deosebí trei acte. Antâiu, fenomenul din lumea fizică, care produce impresiunea, ce isbesce în sensurile nóstre, adecă actul fisic. Apoi conducerea acestei impresiuni prin nervii sensitivi spre centrul lor, unde se termină și produc o iritație, care este actul fiziologic. În sfêrșit, se provóacă o activitate curat internă, adecă rezistența spiritului, prin care se prelucră impresiunea esternă, ceea-ce constituie al treilea act, *actul psihic*.

După cele espuse până aci e ușor de a înțelege, că dacă înclinarea ideilor aperceptive pentru întimpinarea celor nóue decurge cu ușurință, din aceea se nașce un simțemânt de plăcere, o mulțumire, din care apoi isvoreșce o dorință puternică pentru repetarea acestei activități interne; ast-fel omul se simte stimulat de un sentiment de

necesitate, ca să continue a se ocupa cu obiectul care îi atrage *atențiunea*. Acest simț, acest bold intern, în urma căruia ne aflăm îndemnați a ne ocupa și mai îndelungat și mai intensiv cu obiectul, care ne atrage atențiunea, este aceea ce numim *interes pedagogic*. Putem dar dice, că dacă *atențiunea* noastră devine persistentă în ore-care direcțiune, acea dispoziție sufletescă e însuși **interesul pedagogic**. Mâncând dela acesta, *Lindner* definesce *interesul pedagogic* ca contrarul dela indiferentism și dela poftă, și dice că nu e *altceva decât o persistență, o statornică atențiune îndreptată asupra unui obiect.**) Și fiind-că interesul totdeauna e urmărit de un simțemânt de plăcere, de satisfacție, de mulțumire, el e mai mult decât *atențiunea*. Se pôte dice că, precum din flóre se nasce fructul, așa din *interes* se produce voința: *interesul* formeză puntea trecerei spre voință.

Acésta e cauza, pentru care *învățământul educativ*, care are să influințeze și asupra *voinței* elevului, formându-o conform scopului suprem al educațiunei, trebuie să deștepte și să desvólte în spiritul aceluia înainte de tóte *interesul pedagogic*.

Dar pentru-ca învățământul să pótă corespunde acestei probleme, nu e de ajuns a ne îngrijí numai de împrejurarea, ca o idee să afle idei aperceptive în consciința elevului; ci mai mult avem se căutăm a ne nesuí într'acolo, ca procesul apercepțiunei să decurgă în consciința aceluia cu usurință și astfel să afle plăcere întrînsul. Numai astfel interesul devine o adevărată putere, ce e merită a conserva cunoscințele nóstre sufletesti, ce le-am agonisit odată și a le înbogăți prin altele nóuë. A desvolta acésta putere e cea dintâiu datorință a învățământului.**)

Prin urmare *pedagogia științifică* nu se îndestu-

*) Dr. G. Lindner. o. c. p. 415.

**) H. Kern „Grundriss der Pädagogik“ (1887) p. 9.

lesce numai cu aceea, ca în spiritul elevului să fie o sumă anumită de cunoștințe îngrămădite; ci mai pre sus de toate pretinde ca învățământul astfel să fie condus, încât din cunoștințele agonisite prin acela să se desvôle în spiritul elevului un sentiment, o înclinare, o nesuință morală, în urma căreia cu plăcere și devotămēt să mērgă înainte pe cariera ocupată, în activitatea începută. În acesta privință astăzi ne aflăm în opoziție cu *pedagogia* veche. Căci *pedagogia* veche punea în sarcina învățătorului de a face obiectul învățământului interesant înaintea elevilor sei, pentru-ca astfel acelora se nu li-se urască de prelegeri. Cu alte cuvinte, *pedagogia* veche pretindea, ca învățământul să fie interesant, presupunēnd astfel ca esistență *interesarea* din partea elevului. Astăzi pedagogia, în deosebi a școlii lui *Herbart* pretinde, ca învățământul așa să se conducă, încât din acela să se deștepte în spiritul elevului un interes multilateral, care să remănă lucrător pentru întreaga lui viață.*) Nesuința învățătorului de a-și face obiectul predării interesant înaintea elevilor, ținteste mai mult într'acolo de a le captiva atențiunea pe un anumit timp. Prin urmare se pōte privi mai mult ca mijloc pentru ore-care scop. *Interesul* pedagogic, despre care noi vorbim aici, e cu totul tot de altă natură. Acesta nu se pōte privi ca mijloc pentru ore-care scop, ci din contra el însuși formēază scopul învățământului. Învățământul încetă cu încheerea timpului merit pentru educațiune, *interesul* însă are să remănă pentru totdeauna. Scurt dis, *interesul* pedagogic nu se pōte privi ca niște stări momentane ale spiritului, produse prin ore-cari mijloce esterne, ci ca o dispozițiă stabilă, ne'ntreruptă, ce înspiră putere și însufleștește pe om în activitate în întrégă viața lui ca un isvor nesecat.

---

*) Dr. Lindner o. c. p. 416.

Pentru lămurirea lucrului mai deaproape, *interesul pedagogic*, ce e atât de hotărîtor pentru educațiune, trebuie să fie bine deosebit de așa numitele *poște*. Căci *interesul*, ce e de a se desvolta prin educațiune, nu va să însemne a deștepta în spiritul elevului diferite *poște* și *dorințe*, cu atât mai puțin de a-l face să se ocupe cu totfelul de lucruri, când cu unele când cu altele. Am avut cu totul altceva în vedere, când mai sus am accentuat *multilateralitya interesului*. În înțelesul nostru deosebim cu tótă hotărîrea *interesul pedagogic* de *poște*; pentru-că „*poștele* totdeauna țințesc la viitor, *interesul* din contră numai la present.“ *) *Interesul* se mulțămesc și cu atâta, dacă numai se pôte ocupa cu un obiect, și nu tinde, nu *poștesc* totodată ca se și posédă acel obiect. Acésta este cauza, pentru-ce *interesul* totdeauna e liniscit și domol. *Poșta*, din contră, nici odată nu e îndestulită cu ceea-ce posede, cu ceea-ce-’i pôte oferí presentul, ci totdeauna tinde spre mai mult, adecă ea totdeauna tinde a-și schimba poziția dată. În sensul acestora greutatea esențială la *poște* cade totdeauna asupra obiectelor străine, la interes asupra presentului, adecă asupra acelor ce cuprinde deja în sine. Cu atât mai puțin pôte fi egal *interesul* cu acel fel de *poște*, cari și după satisfacere tind mai departe, cari cu o însetoșare neastêmpêrată pretind o satisfacere și mai mare, chiar și în casuri când ar putea fi îndestulite; din care causă asemenea *poște* în veci nu află o adevêrată mulțămire.**)

E ușor dar de înțeles cum un spirit cuprins de asemenea *poște* totdeauna e încordat, neliniscit și nemulțămît. Și scopul educațiunei are în vedere tocmai faptul, ca aceste *poște* înfocate să le stêmpere, să le domolêscă, sădind

*) Ziller F. Grundlegung... II. Auflage, p. 319.

**) Herbart „Schriften zur Pädag.“ de G. Hartenstein. p. 52.

în locul lor *interesul* cel liniscit, care totdeauna se înde-
stulesce cu poziția actuală, cu prezentul și întreține vioi-
ciunea spiritului în ori-ce activitate l'ar aduce împrejurările.
El prin acésta aduce cu sine pentru tot momentul o bucurie
liniscită, și astfel nici când nu împinge pe om la o luptă
nestêmperată, fie chiar — și pentru știință. *Interesul* de
așa ceva este scutit prin împrejurarea, că totdeauna este
devotat din intimă plăcere lucrurilor prezentului. Ori cât
de vioiu ar fi deci *interesul*, el nu degenerază în *poftă*,
cari numai chinue și maltratéză pe om, adese-ori pân' la
nimicire. E știut că sunt indiviși de asemenea natură,
cari în veci nu sunt mulțămiți cu vre-o poziție, ci se află
totdeauna în contradicere până și cu ei înșiși, din care
causă se și petrec din și în și fără să fi fost în stare a
se îndulci vre-odată barem de vre-o desfătare sufletescă.
Causa acestor naturele nenorocite e de a se căuta aprópe
numai în *poftete*, cari pas de pas ațîță și împing spiritul
până la nebunie. *Interesul* din contră esercéză cea mai
bună influință asupra întregii vieți sufletesci a omului,
aducând de o parte mulțămire cu sine, ear de altă parte
ținând spiritul pururea într'o poziție vioie și în o bună
dispozițiune. *Poftete* nici odată nu cunosc liniscire. Ele
totdeauna nesuesc a ajunge în perfecta proprietate a obiec-
telor dorite. *Pofta*, punem cazul pentru știință, tinde a
ajunge la o desevêrșită cunoșcere a lucrurilor. Precum
scim însă e absolut imposibil a îmbrățișa într'un mod
perfect tóte ramurile s'au întreg conținutul științei. Esistând
însă *pofta*, fără ca să pótă fi satisfăcută, din lupta neis-
butită se nasce în spiritul omului o nemulțămire, un
disgust, ceea-ce influințéză apoi într'un mod tare turburător
asupra conservării *interesului* pacinic. O educațiune bine
îngrijită nu pretinde să fim în tóte desevêrșiți, în tóte
esperți, sau artiști. E deajuns a deștepta spiritul, a-i
preface în proprietate vie materialul învățământului în

liniamentele sale fundamentale și a-i deschide calea spre aflarea adevărului. Cultura generală e scopul de căpetenie. Dar pentru acésta nu se cere neapărat să cunoască cineva întreg universul, să fiă vădută, sau să fi audită tóte. Cu atât mai puțin e necesară o cultură *enciclopedică*, carea consistă în a sci din tóte câte ceva, sau a străbate lumea întrégă. Îndeosebi pentru junime — ȃice *Ziller* — nu e de lipsă, ca să exaurieze, ca să scruteze totul ce e de sciut. O asemenea nésuință ar avea drept rezultat aceea ce se exprimă prin frasa latină: *ex omnibus aliquid, ex toto nihil*, și nu ar duce decât la unilateralitate și superficialitate, érá aceste stări sunt cele mai periculóse pentru progresul omenimei spre adevărurile reale. Din considerațiunile acestea o educațiune rațională se îndestulesce dacá spiritul elevului s'a desvoltat într'atăta, încât să pótă cuprinde lucrurile și astfel să pótă lua parte la tóte cu un viu *interes*: bine înțeles, nu în mod enciclopedic, ci aprofundat, întrodus fiind în materii astfel ca să-i rămână totdeauna ceva de cugetat, de completat, pentru continuarea studiului.

Enciclopedismul trebuie încungiurat cu tot prețul. Pentru-că ori unde se ivesce o tendință enciclopedică, aceea împedecă pe om de a-și bate capul cu consecunțele și-l dispune de a abȃice dela o aprofundată înțelegere a lucrului. Așa ceva e însă în contradicere cu *interesul*, de care vorbim; căci rezultatul enciclopedismului de obicei e tîmpirea puterilor sufletesci, și acésta póte merge așa departe, încât pentru un om de asemenea dispoziție ori-ce împregiurări în viață sunt o povară apăsătoare, insuportabilă, în urma căreia se feresce cu disgust de ori-ce lucru sau ocupațiune mai intensivă. Astfel de ómeni nu mai umblă cercetând și scrutând, nu mai desvóltă nici o activitate sufletéscă combinativă, nu mai nésuesc a-și îmbogăți capitalul spiritual. La ei din contră, în locul activității

din îndemn propriu și în locul cugetării independente, întrevine o inerție, o trândăvie, car în locul vioiciunii agere a spiritului timpirea cu toate urmările ei triste. Ei prin urmare, în loc de a se trudi ca să fie exacti în afaceri, apucă în dreapta și în stînga ca de o spaimă purtați, și în cele din urmă totuși nu știu nimic exact, și astfel ajung la contrastul *interesului*, la indiferentism față de ori și ce obiect, față de ori-și-ce lucrare.

Aceste pot fi urmările *enciclopedismului*, cari firesce nu se unesc cu scopul nostru; căci într'adevăr, ce ar folosi a ști multe de toate, nimic însă cu temei. Principiul: *non multa, sed multum*, se impune deci de sine pe terenul educațiunii.

Din cele espuse urmază deci, că prin *învățămîntul educativ* puterile elevului numai într'atîta au să fie dezvoltate, încât el să pîta însuși a se ajutara pe sine, să cunoscă mijlocele și căile, cari sunt necesare pentru ulterioara lui dezvoltare, să insiste mereu de a se perfecționa, să fie în stare a apreția știința și a o întrebuița în judecățile și lucrările sale. Cu un cuvînt, în vederea deșteptării *interesului* pedagogic, învățămîntul educativ să caute în tot locul a face numai pregătiri sistematice, nu totodată și încheieri deja rotunđite.*) Încheierea judecăților și îmbinarea științelor și a artelor cu viața practică și așa e o muncă infinită, cu care în veci nu vom ajunge la deplină stabilire. Învățacelul nostru însă să primescă dispozițiunea de a conlucra cu învăpăiare și devotament la acea muncă comună. Drept aceea prin educațiune, după cum s'a mai đis, să i se desvólte puterile și dispozițiunile lui trupesci și sufletesci astfel, ca el să fie mereu stimulat de a-și îmbogăți cunoscințele și a-și lărgi cercul de activitate.

*) Ziller T. „Grundlegung“ . . p. 332.

În genere luat, *interesul* e de două feliiuri: *interes* mijlocit și nemijlocit. Întrebarea e, care din aceste corespunde mai de aproape scopului nostru? Când ne ocupăm de un lucru, o facem din două motive. Fie că spiritul nostru simte o plăcere, o mulțumire în acea ocupațiune, fie că voim să ajungem în proprietatea vre-unui alt obiect prin acea ocupațiune. Să ilustrăm lucrul prin un exemplu: bună-ôră dacă cineva învață, nu condus de un simț de mulțumire, ci din pricină că prin aceea contéză a ajunge la vre-o laudă sau remunerațiune. În ambe aceste casuri se *interescză* spiritul de ceva, nu e însă vorba în ambe casurile de un interes de una și aceeași natură. Cel dintâiu este *interes* nemijlocit, cel din urmă *interes* mijlocit. Nu se cere multă bătaie de cap, ca să se pótă vedea, că *interesul* nemijlocit corespunde adevăratului *interes* pedagogic, ce trebuie se desvólte învățământul în elev. *Interesul* mijlocit nu se deosebesce întru nimic de *poftă*. Aceste însă, precum s'a arătat nu se unesc nici de cum cu scopul educațiunei. Și ca să fie dovedit, că în adevăr *interesul* mijlocit n'are loc în cadrul educațiunei, va fi de ajuns, dacă vom arăta că acela în adevăr nu difere de *poftă*. Punem cazul, că cineva învață numai din motivul, ca prin aceea să pótă ajunge în viață în nește împrejurări mai favorabile. Sau un elev învață numai pentru laudă și remunerațiuni. Asemenea dispoziții sufletești sunt tot atâte *poftă*, ce tind a ajunge în proprietatea unui lucru ce cade în viitor, și dacă nu-i va succede, se va naște un disgust, o nemulțumire, adese-ori o invidie și ură. Aceste însă din chiar firea lor, nu numai că nu vor nobilita spiritul elevului, din contra îl vor otrăvi degradându'l dela destinațiunea sa. Prin acésta nu voim să se înțelégă, că am dorí ca scopurile vieții practice să nu fie de loc considerate în educațiune. Numai atâta voim să se scie, că lipsele, sau ceea ce e tot una, *interescele* ordinare

ale vieții practice sub nici un cuvânt nu pot forma scopul educațiunei. Pentrucă dacă crescem, dacă cultivăm pe om în totalitatea sa, prin aceea tocmai îi desvoltăm vitalitatea și hărnicia față de ori și ce împrejurări.

Interesul nemijlocit e cu totul tot de altă natură. Acesta nici când nu va fi un mijloc extern de însuflețire spre învățare, ci o interesare liberă, purcésă din interiorul nostru și desbrăcată de ori ce vederi egoistice. În urma unui astfel de *interes* elevul nu se aprofundéză din motive străine în învățământ, ci un simț intern, mai lămurit și, o simțită necesitate internă îl atrage, îl împinge spre acea ocupațiune, care înaltă și mulțămește spiritul lui. Ajungând interesul mijlocit la o influință decisivă, din cauza unilateralității lui neapărat va conduce la *egoism*, la diferite interese josnice materiale. Căci egoistic e acel om, pentru care ori ce lucru numai într'atâta are valóre, întrucât "i aduce vre un favor sau câștig".*) Din această cauză egoistul între toate împregiurările e cel mai unilateral în judecățile sale, pentrucă având pururea înaintea ochilor sei sufletești interesele proprii, judecă în toate casurile numai dintr'un punct de vedere. Între asemenea împregiurări, multilateralitatea, carea e reclamată de scopurile educațiunei, n'ar putea avé nici decum loc, de óre-ce *interes* multilateral mijlocit nici nu se póte închipuí. Din contra *interesul* nemijlocit e în sine viață spirituală, e în sine putere spirituală. El este isvorul puterii și vieții nóstre sufletești. Pentrucă spiritul numai prin idei 'și póte manifesta vieța și energia sa, și anume întrucât acele îl deștéptă, îl aduc la consciință de o parte, ear de alta îl stimulezá, îl pun într'o mișcare vieie, ce conduce spre *voință* și fapte.***) Ideile în sine însă ar remânea înerte, neactive în spiritul nostru, dacă *interesul* nemijlocit nu

*) Herbart „Schriften zur Pädag.“ p. 211.

**) Ziller T. „Grundlegung“ p. 364.

le-ar aduce într'o mișcare, din care emană adevărata viață sufletească, cu alte cuvinte *activitatea proprie*. Ear' rezultatele, succesele acestei activități ne dau *încrederea* în puterile noastre, care în sine nu e altceva, decât energia omului de a-și realiza cugetările. Acesta împrejurare are o mare însemnătate în deosebi pentru *caracter*.

Pentru susținerea interesului nemijlocit se cere dar' neapărat, ca prin educațiune să se cualifice elevul pentru o activitate proprie, liberă de ori ce tendențe egoistice și însoțită de energie și mulțumire. Învățământul ar greși în contra acesteia, dacă ar descurăgia pe elev, slăbindu-i voia și înclinarea spre lucrare, ce a sădit întrînsul natura; ceea ce ușor se pôte întâmpla, dacă acela s'ar împovăra cu lucruri peste măsură grele, ce sunt împreunate cu prea mari încordări și osteneți: ceea ce e ostenicios, de obicei are de urmare un sentiment neplăcut, și omul instinctiv încungiură totul ce are drept urmare o neplăcere. Nu e de mirat prin urmare, dacă omul se nesuesce a încungiura după putință și pe acest teren tot ce e ostenicios. Prin această însă se pune în joc activitatea proprie, precum și posibilitatea de a-și câștiga învățacelul o încredere în puterile sale. Pentru că cine învață numai pentru ca să fie laudat sau remunerat, acela se află deja în marginea prăpastiei egoismului, în care va pica mai curând sau mai târziu, dar cu totă siguranța. Și egoistul e cel mai molestător om pentru societatea omenescă. El nu conc lucră decât în afaceri, spre cari îl împinteneză interesul mijlocit, interesul lui privat, și devine strivit, impotent, îndată-ce încetězâ satisfacerea acestui interes, la care el calculeză. Astfel ori-ce lucruri ce nu-i servesc lui ca mijloce pentru ajungerea scopurilor egoistice, îi devin o povară insuportabilă.

Din cauzele amintite cu drept cuvânt pretinde *pedagogia științifică*, ca învățătorul să caute cu deosebită

precauțiune a încungiura totul, ce p^ote st^{ir}ni ^ore-care disgust în decursul învățământului, n^esuind într'acolo, ca elevul să învețe cu plăcere, din un sentiment de bucurie, nu însă forțat: elevul să fie deprins a lucra vesel și cu intimă mulțumire. Căci cine nu învață din asemenea stimul, acela în veci nu va p^{et}runde în esența lucrurilor. Spre scopul acesta ori-ce mechanism trebuie delăturat din învățământ. Nimic să nu învețe elevul ce nu pricepe, cu atât mai puțin din siluire. Pentru deșteptarea *interezului* nemijlocit, care să-l pună pe elev în poziție de a lucra vesel și din mulțumire pentru sine, se recomandă următórea procedere. La ori-care obiect de învățământ e de a-se face începutul cu elementele fundamentale. Până n'a tractat învățătorul cu elevii sei aceste elemente într'un mod cât se p^ote de exact, până atunci să nu facă nici un pas înainte, pentru-că numai în condițiunea acésta ne este asigurat scopul. Întâiu să fie asigurată basa solidă, pe care înaintând mereu, să putem încopcia tóte lucrurile n^ou^e de cele cunoscute; căci e absolut imposibil a clădi ceva în lipsa unei base solide. Cine ar dorí să clădescă o zidire și n'ar începe cu fundamentul ci cu coperișul, ar comite unul dintre cele mai nesocotite acte.

Pentru ajungerea scopului nostru cel dintâiu lucru e, ca materialul învățământului din bună vreme să fie bine pregătit, bine prelucrat, ușor de cuprins, adecă acomodat gradului de desvoltare intelectuală a elevului. Și nu numai atât. Se mai cere adecă ca, nu numai postulatele *psichologice*, dar și cele *ethice*, în deosebi acum la punerea bazei să fie pe deplin considerate. La acésta pretenție ne îndreptătesce faptul, că la tot individul primele impresiuni remân pentru întréga viață neșterse din sufletul lui.

După acésta să se țină în vedere în tóte ordinea naturală. Prin urmare și în predarea învățământului acela

purcede mai regulat — ȃice Gräfe — care tracteză lucrurile într'o ordine adecuată firei lor, analisându-le astfel, ca să pótă înainta dela simplu la complicat, dela ușor la greu, îngrigind pelângă aceea, ca între diferitele momente singuraticice să se aducă o intimă legătură. *) Materialul învățământului e fôrte bogat. Din acesta însē, să se caute un punct, care mai deaprópe corespunde vieții sufletesci a elevului și relațiunilor lui; pentru-că numai astfel se pôte conta la interesare din partea lui, adecă la idei aperceptive. Și avēnd în vedere educațiunea națională, acest punct de mânecare să-și aibă rădăcinile sale în însași viața poporului, din care face parte elevul, cu care cu încetul tóte firicelele învățământului să fie aduse în legătură. Astfel materialul de învățământ, ce e de predat să fie analizat, împărțit în mici părți metodice întru tóte amēsurat cerințelor psihologice. Aceste părțicele una după alta să le prelucre învățatoriul dimpreună cu elevii sei cu precisiune într'un șir consecuent fără întreruperi sau sărituri, căci în *natura non datur saltus*. Și ce e mai însemnat, părțicelele analizate să pótă fi din nou incopciabile în ordine naturală, ca tot atâte zale ale unui lanț, cari zale și de sine forméză un mic întreg, forméză însē parte și din complexul întregului.

În înțelesul acestora dibăcia învățatoriului zace în împrejurarea, dacă scie să producă legăturile corespunde-tóre între părțicelele materialului prelucrat, ceea-ce în deosebi se manifestă prin faptul, dacă părțile, în a căror esență a străbătut elevul, conțin ceva nou din cele următóre. Întocmindu-se astfel învățământul, elevul devine în stare a afla, sau cel puțin a presupune ce pôte urma mai departe. Cu un cuvânt — după cum ȃice Comenius — lucrurile deja învățate să servescă drept făclii pentru cele

*) H. Gräfe „Allgemeine Pädagogik.“ II. p. 193.

următoare. Pe baza acestei purcederi nimic nu va părea cu totul străin sau necunoscut înaintea elevului. Seriile de gândiri, formate în clipul acesta, sunt cele mai favorabile, cele mai acomodată pentru deșteptarea *interesului* nemijlocit și pentru conservarea energiei lui. Ce e prea complicat, sau cu totul necunoscut, e deci de încungiurat. Pentru aceste trebue pregătiri, adecă trebue înzestrat spiritul elevului cu idei aperceptive, ca să nu apară absolut străine, căci viața de tóte ȃilele ne dovedesce, că nu ne atrag interesarea lucrurile, ce ne sunt cu totul necunoscute. Numai ceea-ce ne este baremi în parte cunoscut ne *interesază*. *Ignoti nulla cupido*. Prelângă aceste învățatoriul are să țină séma de o sistematică aranjare între diferitele lucruri și după specii și după genuri. La acésta va ajunge pe calea abstracțiunei în mod inductiv, se înțelege tot prin lucrarea proprie a elevilor sei. Din acésta arangiare cunoșcințele să fie între sine avisate unele la altele, unele să presupună pe celelalte, adecă reciproc să se aștepte unele pe altele. Dela acésta atârnă în mare parte vioiciunea *interesului*. Va să ȃică din anumite momente ale predării învățatoriului, învățacelul prin puterile sale proprii să fie în stare a afla ce póte fi sfêrșitul. Adecă pe baza cugetărilor proprii să póta ajunge elevul la conclusiuni. Prin acésta am pus elevul în posiție, ca însuși să începă a judeca și a combina. Rola principala o duce firesce fantasia, ba se póte ȃice, că aici aceea are deplină libertate. Dar' libertatea ei are să fie regulată prin judecată, la dincontra póte deveni periculósă pentru conservarea liniștei *interesului*. Prin combinațiuni ne este dat a ageri judecata elevului, a-l deprinde la activitate proprie, a-l face productiv și independent. În asemenea dispoșiție spiritul lui totdeuna va fi vioiu și dispus spre lucrare, în a cărei rezultate — la început fie cât de modeste — află o deosebită bucurie, o mulțumire, o intimă satisfacere, care mereu

il stimulează a continua cu lucrările sale. Prin acésta am ajuns cel mai strălucit punct al educațiunei, cea mai bine-cuvântată isbândă. Căci în adevăr puterea educațiunei în aceea se manifestă, dacă învățătorul prin purcederea sa a adus elevul să-și afe mulțămire și plăcere în studiu și în cele studiate. Acésta însă nu se va putea ajunge lăsând spiritul elevului în lenevire, într'o stare pasivă, încât el se n'aibă necesitate de nici o lucrare, când e vorba să cuprindă ceva: cunoscințele câștigate în asemenea mod, n'au nici o influință educativă. Toemai în acésta zace diferența între învățământul educativ de astăzi și între *dogmatismul* din trecut. Până când cest din urmă pironia spiritul elevului de autorități străine, impunându-i principii și lucruri deja terminate, *învățământul educativ* prin deșteptarea *interesului* deprinde elevul la activitate proprie, la gândiri de sine stătătoare, făcându-l pe calea acésta productiv și independent. Din acest motiv trebuie de cu bun timp făcut, ca elevul totul să-și câștige cu ajutoriul combinărilor sale, cu ajutoriul activității sale proprie. Căci ceace nu-și câștigă el însuși, nici odată n'are să-i fie adevărată proprietate. Ear' dacă învățătorul va substitui pe elev în lucrările lui, prin aceea va ajunge tristul rezultat, că el nu-și va mai considera puterile sale și va deveni pentru vecie robul opiniunilor altora. Și e ușor de înțeles, ce nefericit trebuie să se simtă în viață, un om atât de neajutorit. Nu cu usurință începe omul a cugeta, și a judeca — observă Rousseau — dar dacă odată a început, nici nu mai încetă. Cine s'a deprins odată cu gândirea, acela mereu se va gândi, căci spiritul pornit odată în acésta direcțiune nu mai află linisce.*)

Am amintit deja mai sus că interesul are să fie desvoltat în mod multilateral. Remâne acum să arătăm cauza pentru-ee.

*) Rousseau I. I. „Emil.“ pag. 281.

De sine se înțelege, că multilateralitatea e condiție neapărată pentru dezvoltarea generală, fără de care cea din urmă nici nu se poate închipui. Afară de aceea multilateralitatea — ceea-ce e mai ponderos — esercează o puternică influință și asupra *moralității* omului, delăturând exclusiva predominare a *poftelor* și *patimilor*, cari tóte sunt pedeci directe pentru *libertatea morală*. Asemenea porniri n'au să conducă pe omul moral; el în ori-ce împrejurări trebuie să fie liber de *poște* și *pasțiuni*. Ceeace stimulează pe omul moral, n'are să emaneze din *poște* sau *patimi*, ci pur și simplu din iubirea și devotamentul cătră suprema ființă cerescă, cătră Dumnezeu. Și pentru ajungerea acesteia *interesul* multilateral e unicul călăuz, e unica garanță sigură. Interesul multilateral lățește și îmbogățește cercul nostru de gândire, ținând prin aceea mereu spiritul în dispoziție și vioiciune energetică, ceace îmblânțește asprimea *poftelor* și *patimilor*, micșorează órba lor putere și le scóte din intețimea lor unilaterală, încât nu mai pot predomina exclusiv spiritul nostru.

La individul cu un cerc de gândiri multilateral, ideile mai întensive îi devin tot atâte *poște* am putea dice menagiate de rațiune. Aceste diferite idei însă, ce se ivesc în spiritul individului, se schimbă des reciproc unele pe altele și atrag atențiunea noastră dela cercul ideilor uncia asupra celeialalte; drept-aceea *dorințe* singuratece nu pot deveni stabile, nu pot deveni exclusiv predominătoare, adecă nu degenerază în obiceiuri neresistibile, nu devin *patimi* nedelaturabile. Din acest motiv ori ce ocupațiuni din viața noastră putem cu ușurință să le schimbăm, dacă cumva împrejurările ar pretinde. Abđicem cu răbdare dela ori-ce planuri, dacă acele n'ar mai fi compatibile cu împrejurările date. Abđicerea însă nu ne sdrobeșce în interiorul nostru, nu ne duce la desperare, ci apucăm cu mulțămire a munci și în altă direcție.

Viața noastră e trecătoare și toți suntem espuși diferitelor greutăți și neajunsuri. Nimeni nu este cruțat de greutățile vieții; nimeni nu este asigurat în contra loviturilor sorții. Cei mari pot deveni umiliți, până și tronurile puternice pot fi sguduite și cei mai avuți într'un moment pot ajunge la miserie. Regi și împărați nu odată devenit'au cerșitori. Istoria ne ilustrăză cele șise prin multe exemple posomorite. Înarmat însă cu *interesul pedagogic* multilateral, omul pôte remânea pururea în echilibru, liniștit și nealterat în fața ori-și-cărei supărări sau nenorociri. Din acest motiv Herbart asemănă *interesul* multilateral cu un strat bogat în tot feliul de sămânțe și rădăcini, a cărui suprafață chiar devastată se fie de tempestățile naturei, în urma bogăției sale de nou înverdesce, de nou rodesce. Așa din *interesul* multilateral se pot nasce o mulțime de dispoziții sau aplecări pentru ori-ce activitate posibilă. Acésta împregiurare e în stare a susține neatinsă vîrteua între ori-ce lovituri ale sorții vitrege, e în stare a o valora îmbrățișând ori-ce ocasiune dată pentru continuarea activității oneste. Pe un individ cu atare dispoziție sufletescă, nici o nenorocire nu va fi în stare a-l sdrobî, a-l nimici cu totul. Vitalitatea lui e un isvor nesecat. Suferințe pôte să aibă, căci nu e muritor, care se fie cruțat de aceste, dar *interesul* multilateral i servece drept mîngăere și recreație în contra tuturor acelora. Liniscit își schimbă cercul activității sale, dacă împregiurările il forțeză, și fără a cădea în desperare muncesce cu îndestulire și în altă direcțiune, încât pururea remâne un membru folositor pentru societatea omenescă.

Multilateralitatea interesului însă nu e de a se confunda cu *omnilateralitatea*, fiind-că acésta presupune un ce terminat, adecă un lucru încheiat, eschiđend ori-ce năsuință mai departe; este va să đică tocmai contrariul dela *interes*. Apoi nu e de a se confunda cu *posta* de

a seî tôte, cu *encyclopedismul*, despre a cărui netemeinicie am avut ocasiune a vorbi. Învățământul nici odată n'are să dea cunoscințe singuratece, ci cele noue totdeauna are să le aducă în legătură intimă cu cele vechi, cu viața sufletescă a elevului, să formeze un *întreg* bine încheșat, precum e reclamat de principiul *concentrațiunii* și al unității învățământului, care e de mare însemnătate precum pentru conservarea unității conștiinței și a consecinței individului, așa și pentru formarea adevăratului caracter.

Interesul pôte fi multilateral în înțeles *obiectiv* și *subiectiv*: *obiectiv* întru cât se estinde asupra întregului conținut al vieții năstre sufletesci, ără *subiectiv* întru cât una și aceeași materie pôte se deștepte deosebit interes.

Pentru specificarea *interesului pedagogic* după *Herbart*, avem să reflectăm la împregiurarea, că spiritul omenesc privesce lucrurile esterne, ca obiecte străine de sine, sau ca însuși pe sine, ca obiecte ale lunei sale, trăind atunci în relații cu ele. Adecă sau le privesce ca obiecte ale esperimentării sale, sau ca obiecte, cu cari trăiesce în atingere, în societate. Cu privire la direcțiunea primă putem deosebi trei feluri de interese, anume: 1. *interesul empiric*, care se referă la observarea și cuprinderea lucrurilor în diferitele lor variațiuni; 2. *interesul speculativ*, care se referă la legile, după cari se petrec fenomenele naturei, interes, care nu se mulțămesc numai cu observarea și cuprinderea lucrurilor, ci scrutază legile, cari hotăresc relațiile reciproce și legăturile dintre diferitele lucruri: acest interes ne conduce la singuratecele științe; 3. *interesul esthetic*, care se manifestă în gustul esthetic, în aprețierea lucrurilor din punctul de vedere al *frumosului* și al *bunului moral*. Aceste trei luate împreună ne dau interesul, ce se numesc și *interes teoretic*.

Față de acesta avem interesul *simpatetic*, de asemenea împărțit în diferite clase. Noi adecă nu putem avea relații

sau coatingere decât cu ființe vii, sau cel puțin închipuite ca vii din partea noastră. Cu aceste simțim împreună, împărtășim și binele și durerile lor, cu un cuvânt ne transpunem în poziția lor. Și după cum acesta consimțire a noastră se referă la persoane singurateice, sau la rudeni, preteni, societăți ori la diferite clase sau partide de ale societății omenesci, așa deosebim: un *interes simpatetic* și altul *social*. Acastă consimțire față de alții însă deșteptă în noi simțământul atêrnării noastre dela o putere mai înaltă, sub a cărei cârmuire ne aflăm și noi ca tot ce se află în lume. Din acest simțământ emanază recunoscerea neputinței noastre față de acea putere supremă, necuprinsă de mintea omenescă, érá cu acest sentiment stă în legătură *interesul religios*, ce îmbrățișează întréga omenime.

După Herbart între aceste diferite *interese* e de a se păstra un echilibru, ca nu cum-va vre-unul separat să devină unilateral predominant în spiritul elevului.

În sfêrșit trebuie să amintim, că și personalitatea învățatoriului hotăresce mult în privința deșteptării *intel-resului*. Atêrnă mult adecă dela dibăcia lui de a se scé coborî și acomoda gradului de dezvoltare al elevului seu. Nimic nu e mai greu pe lume, decât a înțelege pe altul, și fără o asemenea înțelegere e absolut imposibil a convinge pe cineva despre vre-un lucru. A înțelege însă pe cineva, însemnéază a avea o părțică egală séu asemenea cu gândirea lui; la din contră rămânem reci, indiferenți față de ori-și-ce împărtășiri. Acesta împregiurare, care de asemenea ridică mult valórea apercépțiunei, învățatoriul consciențios un moment nu e permis să o pèrdă din vedere. Și va corespunde acesteia, dacă înainte de tóte el însuși se va interesa cu devotament de ocupațiunile împreunate cu chemarea sa, și va căuta de altă parte a fi cât se póte de clar în espunerile sale, ținând samă de întreșeserea și asociarea firească a cunoscințelor precum și de óre-care

variație. În scopul acesta învățătorul va trebui să se pogóre la elevul seu cu blândețe, nu însă ca însuși să devină copil, ci ca să-i fie dată posibilitatea de a observa toate mișcările elevului nevinovate încă în originalitatea lor. Va trebui să-l urmărească mereu cu atențiune între ori-și-ce împregiurări. Astfel apropiindu-se de elev va căuta să deștepte într'însul convingerea, că într'adevăr este cineva anume pentru el aci în scólă. Prin acésta și elevul se va simți atras cătră învățătorul seu, și bucuros își va petrece timpul în societatea lui înteresându-se de ocupațiunile sale.

Aceste ar fi cerințele mai însemnate, dela cari este condiționată deslegarea problemei pusă în fruntea acestui tractat, și pe basa cărora prin o muncă conscientioasă se pôte astfel educa elevul, încât pe urmă să se pótă susține cu demnitate în toate împregiurările, fără a perde vre-odată din vedere menirea sa morală pe acest pământ. Lucrul de căpetenie e, precum s'a văđut, a purta deosebită îngrijire, ca procesul aperseptiunii să decurgă întrucât numai se pôte cu ușurință. Pentru-că din acésta isvoresce mulțămirea sufletului nostru, ce ne stimulează mereu a ne ocupa cu lucrurile ce ne cauzază acea mulțămire. În sfârșit trebuie să năsuim și într'acolo, ca acésta înteresare neegoistică să fie multilaterală, nu numai din punctul de vedere al dezvoltării generale, ci precum s'a văđut și din punct de vedere moral, moralitatea fiind carca constituc pentru toate vremile vrednicia omului.

Sibiiu, în Iunie 1889.

Dr. Vasile Bologa.

Sciri școlare.

1. Personalul școlii și al internatului.

A) Personalul școlii.

1. Directorul:

I. Popescu, Profesor în Seminariul „Andreian,” membru ordinar al Comitetului Asociațiunii și director onorar pentru conducerea afacerilor școlare.

2. Învățătorii:

Petru Șpan, doctor în filosofie dela universitatea din Iena, învățător ordinar provisor, a propus limba germană în clasa I.—IV., istoria universală în clasa II. și III., istoria Ungaricii în clasa IV., geografia în clasa II. și III., igiena în clasa IV.

Vasile Bologa, doctor în filosofie dela universitatea din Budapesta, învățător ordinar provisor, a propus limba română în clasa I.—IV., limba maghiară în clasa I—IV.

Michail Pérvu, absolvent al științelor naturale la universitatea din Greifswald, cu examen profesoral fundamental, învățător ordinar provisor, a propus aritmetica în cl. I.—IV., geometria în cl. IV., chimia în cl. III., geografia în cl. I. și IV., istoria naturală în cl. I. și II., fizica în cl. IV. și desemnul în cl. I. și II.

Aurelia Filăpescul, absolventă a preparandiei de stat din Cluș, învățătoare ordinară provisoră, a propus lucrul de mână în cl. I—IV., economia de casă în cl. III., desemnul în cl. III. și IV. și muzica vocală în cl. I—IV.

3. Catecheții:

Prea Cuvioșia Sa *Dr. Ilarion Pușcariu*, archimandrit și asesor consistorial, a propus religiunea elevelor gr.-or. din toate clasele.

Părintele *Nicolae Toganu*, preot și cooperador la parochia gr.-cat. din Sibiu, a propus religiunea elevelor gr.-cat. din toate clasele.

4. Instructorii:

Elena Petrașcu, directora internatului, a propus limba franceză ca studiu neobligat elevelor în toate clasele.

George Dima, profesor seminarial, a instruat în muzica vocală 40 eleve și în cea instrumentală 4 eleve.

Sabina Brote, a instruat în muzica instrumentală 18 eleve.

Matilda Mangesius, învățătoare la școala evanghelică de fete, a instruat în gimnastică elevele din cl. I., II. și III.

B) Personalul internatului:

a) directorul școlii este totodată și al internatului.

b) directora internatului *Elena Petrașcu*.

c) medic de casă *Dr. Ioan Moga*.

d) ajutătoare: două guvernante și o bonă.

2. Materialul din obiectele de învățământ pertractat în anul școlar 1888/9.

Clasa I.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 ore pe săptămână: Cetirea logică și estetică. Reproducerea materialului citit cu cuvântul și în scris și apoi contragerea lui. Memorisarea de fabule și legende. Din etimologie cuvintele variabile cu deosebită privire la ortografie; din sintaxă părțile principale și secundare ale propoziției. Pe fiecare lună două teme în clasă.

3. *Limba maghiară*, 3 ore pe săptămână: Cetirea logică cu considerare la pronunțarea și accentuarea cuvintelor. Exerciții la tablă. Pe baza propozițiilor felurile de cuvânt. Numele posesive și verbul „a v e”. Conjugarea verbelor predicative la indicativ prezent. Memorizarea de poezii mai mici. Pe fie-care lună o temă în clasă.

4. *Aritmetica*, 3 ore pe săptămână: Cele patru operațiuni fundamentale cu numeri întregi și fracțiuni decimale. Descompunerea numerilor în factori. Cu frângerile comune adăușirea. Cunoștințe din măsurile metrice, banii.

5. *Istoria naturală*, 2 ore pe săptămână: Zoologia; vertebratele, descrierea și gruparea lor după însușirile caracteristice.

6. *Geografia*, 2 ore pe săptămână: Elementele geografiei matematice și fizicale, apoi geografia fizicală și politică a Ungariei, pe lângă deprinderi în desemnarea de mape despre materialul propus.

7. *Lucrul de mână*, 3 ore pe săptămână: Împletire de ciorapi, modele împletite și croșetate, chindisiri simple.

8. *Desemn*, 2 ore pe săptămână: Linii ôble și curbe, figuri cu linii ôble și curbe după natură și după modele grafice.

9. *Caligrafia*, 2 ore pe săptămână: Scriere cu litere latine și germane.

10. *Musica vocală*, 2 ore pe săptămână: Scale dure, exerciții unisono și în 2 voci. Cântece simple în 2 voci.

11. *Gimnastica*, 2 ore: Exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri gimnastice.

Clasa II.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 ore: Pe baza lecturii din etimologie cuvintele neflexibile și din sintaxă propoziția simplă pură și augmentată, propoziția compusă și contrasă. Formarea cuvintelor, ortografia. Cetire logică și estetică, exerciții de stil, recitări de poezii. Pe fie-care lună 2 teme în clasă sau acasă.

3. *Limba maghiară*, 3 ore: Cetire cu pronunțare curată și accentuare corectă. Traduceri și exerciții la tablă pentru deprinderea în ortografie. Conjugarea verbelor regulate în toate modurile și timpurile. Piese de cetire în prosă și versuri cu memorizare și recitare. O temă în școlă pe fie-care lună.

4. *Aritmetica*, 3 ore: Repetiția celor propuse în cl. I. Divisibilitatea numerilor, măsura comună mai mare, pluralitatea comună mai mică. Cele patru operațiuni cu fracțiuni vulgare. Fracțiunile decimale în legătură cu măsurile metrice de lungime, capacitate și greutate și cu banii noștri.

5. *Istoria naturală*, 2 ore: Zoologia; descrierea unor animale cu note mai caracteristice din tipul moluscelor, artropodelor, verminilor, echinodermelor, celenteratelor, protozoelor și gruparea lor. Caracterizarea în trăsuri generale a tipului vertebratelor. Botanica: dicotiledonele, descrierea lor din punct de vedere economic și gruparea lor.

6. *Istoria universală*, 2 ore: Istoria popoarelor antice, îndeosebi istoria Elinilor și a Romanilor din punctul de vedere al culturii.

7. *Geografia*, 2 ore: Geografia fizicală și politică a Europei și a țărilor din giurul mării mediterane din Asia și Africa.

8. *Lucrul de mână*, 3 ore: Împletire și croșetare după modele mai complicate, chindisire și filatură.

9. *Desemn*, 2 ore: Figuri cu linii óble și curbe. Ornamente simple și plante fără umbră.

10. *Caligrafie*, 2 ore: Scriere cu litere latine și germane.

11. *Musica vocală*, 1 óră: Scale dure și moi, exerciții mai complicate unisono și în 2 voci, cântece în 2 și 3 voci.

12. *Gimnastica*, 2 ore: Exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri gimnastice.

Clasa III.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiunilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 ore: Analisări sintactice. Noțiuni despre stil; acte oficiale mai obișnuite; narațiuni și descrieri; genurile de poezie pe baza poeziilor cetite. Recitări. Câte două teme în clasă pe fie-care lună.

3. *Limba maghiară*, 3 ore: Cetire logică și estetică. Repetiția verbelor. Conjugarea verbelor neregulate. Verbe factitive și potențiale. Exerciții la tablă. Din sintaxă felurile de propoziții. Piese în prosă și versuri din cartea de cetire cu traducerea și reproducerea cu vorba și în scris a celor cetite. Câte-va poezii memorisate și recitate. O temă în clasă pe tótă luna.

4. *Aritmetica*, 2 ore: Repetiția celor percurse în clasa II. Regula de trei simplă și compusă pe baza proporțiilor și a concluziunilor. Aplicarea fracțiilor la rezolvirea temelor, ce cad în resortul acestor reguli.

5. *Geografia*, 2 ore: Completarea cunoștințelor din geografia matematică și fizică. Geografia Europei ca repetiție, apoi geografia celorlalte continente.

6. *Istoria*, 3 ore: Faptele principale din istoria universală cu deosebită considerare a dezvoltării culturale a genului omenesc.

7. *Chemia*, 2 ore: Noțiunile fundamentale din Chimia anorganică și organică. În legătură cu acelea fenomene chimice din viața de toate zilele ca: apă, aer, nutreț vegetal după compoziția lui și a folosului pentru organismul nostru. Nutreț animal, carne, ouă, lapte după compoziția lor. Beuturile nefermentative, tea, cafeaua; beuturile fermentative, bere, vin, vinars, compoziția lor, procesele chimice și folosul lor pentru organismul nostru. Grăsimile și compoziția ei; întrebuințarea ei la fabricarea luminilor de stearină și a săpunului. Parfumele și oleurile eterice, din care se fac acelea. Gazul de iluminat după compoziția lui chimică și modul de pregătire.

8. *Economia de casă*, 2 ore: Procurarea și conservarea lucrurilor necesare în familie. Despre locuință, îmbrăcăminte, nutreț și administrarea speselor. Datorițele morale ale stăpânei de casă.

9. *Lucrul de mână*, 2 ore: Broderie albă și colorată și cusătură de albituri.

10. *Desemn*, 2 ore: Ornamente mai complicate și plante fără și cu umbră.

11. *Caligrafie*, 2 ore: Scriere cu litere latine și germane.

12. *Musica vocală*, 1 oră: Exerciții de cântece cu 2 și 3 voci; exerciții în nimerirea tonurilor.

Clasa IV.

1. *Religiunea și morala*, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 ore: Genurile de poezie pe baza pieselor alese din autori. Date despre viața și activitatea scriitorilor

mai însemnați în literatură, cu deosebită atențiune la literatura populară. Câte două teme pe fie-care lună; una lucrată în clasă, alta acasă.

3. *Limba maghiară*, 3 ore: Din cartea de cetire piese alese, reproducerea liberă a cuprinsului. Repetirea celor tractate în gramatică în clasele precedente. Din istoria literaturii: poezii mai însemnați pe baza poeziilor cetite. Recitări. Două teme pe lună, acasă și în școală.

4. *Aritmetica*, 2 ore: Repetirea celor învățate în clasele premergătoare. Procentul. Calcularea interesului, a capitalului și a timpului. Divisiunea proporțională și regula asocierii.

5. *Geometria*, 1 oră: Elementele geometriei. Aflarea suprafeții pătratului, triunghiului, paralelogramului, trapezului, multunghiului regulat și neregulat, a cercului și a sectorului. În legătură cu aceste măsurile de suprafață. Cunoșterea corpurilor geometrice și aflarea suprafeții și volumului.

6. *Fisica*, 2 ore: Elementele fizicii. Căldura, noțiuni din mecanică, din magnetism, electricitate, acustică și optică.

7. *Igiena*, 2 ore: Noțiuni de anatomie și fiziologie. Alimentele. Mișcarea. Simțurile și igiena lor. Locuința, hainele, aerul, clima. Temperamentele. Otrăvirea, asfixia, leșinarea, epilepsia, arșii, înghetații, răniții. Câte-va bôle contagiöse.

8. *Geografia*, 1 oră: Geografia matematică și fizică; cea din urmă cu deosebită considerare a periódelor de formațiune geologică. Repetirea pe scurt a geografiei celor 5 continente din punct de vedere fizic.

9. *Istoria patriei*. Epocile principale din dezvoltarea istoriei regatului ungar. În liniamente generale și pe basă istorică cunoștințe din constituția patriei.

10. *Lucrul de mână*, 2 ore: Brodăria albă și colorată. Cusătura de albituri, suplica și înodatul.

11. *Desemn*, 2 ore: Peisage, figuri animalice și omenesci cu umbră.

12. *Musica vocală*, 1 oră: Exerciții în 2 și 3 voci. Cântece în 3 și 4 voci.

Limba germână, ca obiect facultativ, a fost învățată de toate elevele, dându-se pentru fie-care clasă lecții separate în câte 2 ore pe săptămână.

La limba franceză au participat 45 eleve, cari, despărțite în 4 cursuri au luat câte 2 lecții pe săptămână, făcând exerciții în citire, gramatică, ortografie, în traducere și în stil.

La instrucția în pianoforte au participat 22 eleve.

Din limba română, germână și franceză au avut elevele interne și câte două ore de conversație sub conducerea directoarei și a guvernantelor.

Ordinarul clasei	I.	a fost	Michail Pêrvu,
"	"	II.	" " Dr. Petru Span.
"	"	III.	" " Aurelia Filipescu.
"	"	IV.	" " Dr. Vasile Bologa.

3. Conspectul elevelor imatriculate în anul școl. 1888/9.

1. *Elisabeta Bogdan*, Săsciori.
2. *Paraschiva Branea*, Boița.
3. *Maria Bratilesco*, Boița.
4. *Valeria Colbasi*, Sibiiu.
5. *Minerva Cosma*, Sibiiu.
6. *Cornelia Duma*, Daneș.
7. *Eugenia Macavei*, Bucium-Șasa.*)
8. *Aurelia Moga*, Sibiiu.
9. *Cornelia Pașca*, Sălciua de jos.*)
10. *Mărióra Pêtruț*, Mișca.*)
11. *Paraschiva Pop*, Rășinari.
12. *Paraschiva Popa*, Boița.
13. *Livia Popescu*, Nădab.*)
14. *Gliceria Popescu*, Parteștii de jos (Bucovina).*)
15. *Maria Roșca*, Săliște.*)
16. *Paraschiva Roșca*, Turnișor.
17. *Neaga Răsoiu*, Săliște.*)
18. *Elenu Serb*, Chisindea.*)
19. *Eugenia Tăbăcariu*, Murăș-Oșorhei.*)
20. *Irina Zehan*, Dicső-Szt.-Márton.*)

*) Internă.

Clasa II.

1. *Florica Antal*, Beiuș.**)
2. *Elisabeta Bădilă*, Sibiiu.
3. *Iustina Bârză*, Seliște.***)
4. *Ana Bogdan*, Crișciori.*)
5. *Aurelia Candrea*, Sibiiu.
6. *Sabina David*, Bucium-Isbita.*)
7. *Lucia Feier*, Boroș-Ineu.*)
8. *Valeria Feier*, Boroș-Ineu.*)
9. *Virginia Florescu*, Ighiiu.***) ****)
10. *Aurelia Hossu*, Deés.*)
11. *Cornelia Lăcătuș*, Dobra.*)
12. *Maria Macavei*, Bucium-Șasa.*)
13. *Eugenia Matei*, Sibiiu.
14. *Eugenia Moga*, Sibiiu.
15. *Rachila Moga*, Săsciori.
16. *Olga Poruț*, Almașul-mare.*)
17. *Iolanta Robotin*, Poiana-Hunedórei.*)
18. *Aurelia Serb*, Pilul-mare.*)
19. *Ersilia Sturza*, Șepreus.*)
20. *Victoria Suciū*, Șistaroveț.*)

Clasa III.

1. *Minerva Balint*, Roșia-de-munte.
2. *Livia Cașolțan*, Lancrēm.***)
3. *Gabriela Codrean*, Șiclău.*)
4. *Sofia David*, Bucium-Isbita.*) †)
5. *Amalia Dina*, Hunedóra.
6. *Eugenia Grévu*, Mercurea.
7. *Valeria Moldovan*, Băița.*)
8. *Elena Muntén*, Deés.*)
9. *Silvia Puleu*, Biserica-Albă.*)
10. *Aurora Pavlovici*, Pâncota.*)
11. *Adelina Piso*, Sécărēm.b.*)

*) Internă.

**) Extraordinară.

***) A părăsit școala în decursul anului.

†) A răposat.

12. *Elena Popescu*, Sibiiu.
13. *Letiția Roșca*, Sibiiu.
14. *Eugenia M. Roșu*, Biserica-Albă.*) ***)
15. *Leontina Simonescu*, Lugoj.**)
16. *Cornelia Stoica*, Seliște.
17. *Silvia Trifan*, Abrud.
18. *Aurelia Troncă*, Seliște.
19. *Eugenia Vasilichi*, Sibiiu.**)

Clasa IV.

1. *Lucia Cosma*, Sibiiu.
2. *Elena Cunțan*, Sibiiu.
3. *Maria Dămian*, Balșa.*)
4. *Maria Garoiu*, Zernești.*)
5. *Aurelia Henzel*, Abrud.***)
6. *Sofia Jucu*, Prebul,*)
7. *Alexandrina Matei*, Sibiiu.
8. *Alexandrina Moga*, Sibiiu.
9. *Eugenia Nichita*, Zălau.*)
10. *Aurelia Onu*, Covăsînț.*) **)
11. *Sabina Piso*, Săcărâmb *)
12. *Emilia Popescu*, Nădab.*) **)
13. *Ersilia Popovici*, Hațeg.
14. *Virgilia Tipeiu*, Sebeșul-săsesc.
15. *Ersilia Toma*, Sibiiu.

4. Conspectul elevelor din internat.

1. *Ana Bogdan*, Crișciori.
2. *Maria Chereșteș*, Deés.
3. *Gabriela Codrean*, Șiclău.
4. *Maria Dămian*, Balșa.
5. *Sabina David*, Bucium-Isbita.
6. *Sofia David*, Bucium-Isbita.
7. *Lucia Feier*, Boroș-Ineu.

---

*) Internă.

**) Extraordinară.

***) A părăsit școla în decursul anului.

8. Valeria Feier, Boroș-Ineu.
9. Virginia Florescu, Ighiui.
10. Maria Garoiu, Zernesci.
11. Aurelia Hossu, Budapesta.
12. Sofia Jucu, Prebul.
13. *Tereza Jurca*, Răvășel.
14. Cornelia Lăcătuș, Dobra.
15. *Aglae Lupu*, Sucéva (Bucovina).
16. Eugenia Macavei, Bucium-Șasă.
17. Maria Macavei, Bucium-Șasa.
18. Valeria Moldovan, Băița.
19. Elena Muntean, Deés.
20. Eugenia Nichita, Zélau.
21. Aurelia Onu, Covăsînt.
22. Silvia Paleu, Biserica-Albă.
23. Cornelia Pașca, Sălciua de jos.
24. Aurora Pavlovici, Pâncota.
25. Mărioara Petruț, Mișca.
26. Adelina Piso, Sēcărêmb.
27. Sabina Piso, Sēcărêmb.
28. Emilia Popescu, Nădab.
29. Livia Popescu, Nădab.
30. Gliceria Popescul, Parteștii de jos. (Bucovina.)
31. Olga Poruț, Almașul-marc.
32. Neaga Răsoiu, Seliște.
33. Iolanta Robotin, Poiana-Huncdorci.
34. Maria Roșca, Seliște.
35. Eugenia M. Roșu, Biserica-Albă.
36. *Maria Seleschi*, Calinești, (Bucovina)
37. Aurelia Serb, Pilul-mare.
38. Elena Serb, Chisindia.
39. Ersilia Sturza, Șepreuș.
40. Victoria Suci, Șistaroveț
41. *Minodora Teulescu-Vasiu*, Crăciunești.
42. *Eleftera Verra*, Bucuresci (România)
43. *Mărioara Verra*, Bucuresci (România).
44. Irina Zêhan, Dicső-Szl.-Márton.

Nota: Elevele, al căror nume s'a tipărit cu litere cursive, au frecuenț școlă elementară a „Reuniunii femeilor române“ din Sibiu.

5. Mijlócele de învățământ.

A. Biblioteca colegiului învățătoresc.

Biblioteca colegiului învățătoresc, care cu finea anului școlar 1887—8 avea 108 opuri, s'a înmulțit cu următoarele cărți:

a) cumpărate:

1. Domețiu Dogariu. Aritmetica. Exerciții practice cu numeri dela 1—1,000,000, Brașov 1888.
2. Ioan Marescu. Curs elementar de istoria universală. Istoria antică. Bucuresci, 4 exempl.
3. Ioan Marescu. Curs elementar de istoria universală. Istoria medie. Bucuresci, 4 exempl.
4. Ioan Marescu. Curs elementar de istoria universală. Istoria modernă. Bucuresci, 4 exempl.
5. Anton Stauber. Das Studium der Geographie in und ausser der Schule. Augsburg, 1888.
6. Gyertyánffy István. A budapesti állami és polgári iskolai tanítóképezde. Budapest 1882.
7. H. Wigge und P. Martin. Die Unnatur der modernen Schule. Leipzig, 1888.

b) donate de d-nii autori și editori:

8. Veress Ignác. A nagyszébeni állami főgymnas. értesítvénye. N.-Szeben 1888.
9. Stefan Iosif. A XXIV-a programă a gimnasiunui mare public român din Brașov. Brașov 1888.
10. Petru Mihuțiu. Răport despre gimnasiun sup. gr. cat. de Beiuș. Beiuș 1888.
11. Vargyasné Petz-Vilma. A győri m. kir. állami polgári leányiskola VI értesítője. Győr 1888.
12. Nemessányi Adél. Az újvidéki m. kir. állami polgári leányiskola VIII értesítője. Budapest 1888.
13. Pap János. Természetrájk elemci. Állat — növény — és ásványtan. Budapest 1889.
14. Dr. Boros Gábor. A magy. nemzet irod. tört. vázlatá. Budapest 1889.

15. Dr. Hunfalvy János és Schneider János. Földrajz polg. leányiskolák I. oszt. számára I. rész. Budapest 1888.
16. Dr. Hunfalvy János és Schneider János. Földrajz polg. leányiskolák számára II. rész. Budapest 1888.
17. Dr. Lange Henrik. Uj iskol. atlasza Budapest 1888.
18. Hátsek Ignác. A magy. sz. korona országainak térképe. Budapest 1888.
19. Heller Agost. Természettani földrajz. Budapest 1889.
20. Heller Ágost. A természettan alapelemei. Budapest 1889.
21. Wandtafeln für den Naturgeschichtlichen Anschauungs-Unterricht.

c) de Exelenția Sa dl metropolit Miron Romanul:

22. „România Jună.“ Almanachul societății academice soc. liter. Viena 1888.

d) de „Societatea literară a junimeii rom. stud. din
Budapesta:

23. Din scrierile lui „Petru Maior.“ Budapesta și Gherla 1888.

Foi periodice a primit colegiul învățătoresc:

1. Fôia Asociațiunei „Transilvania“ 1889, gratuit.
2. „Néptanítok lapja“ 1889, gratuit.
3. Der „Lehrerinnen-Wart“ 1889.

Cu finea anului școlar 1888/9, biblioteca colegiului învățătoresc constă așadară din 133 opuri de divers conținut.

B) Biblioteca elevelor.

Biblioteca elevelor s'a înmulțit cu următoarele cărți:

a) donate:

1. Carmen Sylva. Puiu. Bucuresci, donată de eleva Eugenia Roșu.
2. Oltean, trad. Bêtrânul D-șeu tot mai trăiesce, donată de eleva Elena Muntean.
3. N. N. trad. Novele, donate de eleva Emilia Popescu.
4. F. H. Istorióre morale. Sibiiu, donate de elev. Maria Macavei.

5. Isaia Bosco. Florile inimii. Poesii. Arad 1884, donate de Ana Bogdan.
6. W. Helm. Im Urwald. Reutlingen, donată de un anonim.
7. Iustus Perthes. Taschen Atlas. Gotha 1859, donată de un anonim.
8. Ottilia Ruchmann. Junge Herzen. Stuttgart, donată de eleva Sofia Jucu.
9. I. E. Campe. Robinson Crusoe. Pesta 1873, donată de eleva Ersil. Sturza.
10. Geräthen, Maschinen. Plagwitz-Leipzig 1886, donată de un anonim.

Biblioteca elevelor constă la sfârșitul anului școlar din 79 volumuri în 75 numeri.

Colecțiunile de mijlőce și materialii pentru geografă, istoriă, fizică, chemiă, istoria naturală ș. a. au ramas tot acelea din anul trecut. S'au procurat însă prețioase modele pentru lucrul de mână femeesc și anume 129 modele de broderii și chindisituri, lucrate de femei române din diferitele părți ale patriei, cari modele au fost colectate la inițiativa comitetului Asociațiunei prin comitetul Reuniunei femeilor române din Sibiiu.

Direcțiunea își împlinesce o datorie din cele mai plăcute aducând cele mai vii mulțămiri tuturor p. t. binefăcători și onorabililor societăți, cari au binevoit a contribui la înmulțirea bibliotecilor și a colecțiunilor institutului nostru.

---

6. Din cronica școlei și a internatului.

Anul școlastic s'a început la 1 Septembrie. Agendele curente școlare și ale internatului s'au pertractat în 10 conferențe. Pe lângă aceste au avut loc în decursul anului acestuia și conferințe specifice didactice în scopul de a se ameliora metodele și a se stabili unitate de învățământ.

În decursul anului școlă a fost vizitată de președintele Asociațiunei dl G. Barișiu și de delegatul comitetului dl baron D.

Urs, cari însoțiți de directorul școlii au asistat la mai multe prelegeri din diferite obiecte de învățământ, declarându-se deplin mulțumiți cu învățământul și disciplina din institut.

În 26 Aprilie la ordinul magistratului orașenesc toate elevele interne, cari n'au împlinit etatea de 12 ani au fost revaccinate în contra bubatului. La elevele interne a săvârșit revaccinarea fisicul comitatului dl Dr. Süßmann și dl medic de casă Dr. Ioan Moga.

Fisicul orașului încă a vizitat odată pe elevele interne pentru bóla de ochi trachoma, n'a aflat însă nici o elevă bolnavă.

Institutul însă cu durere a trebuit să înregistreze în anul școlastic un cas de mórte, primul de când există, și anume casul morții unceia din cele mai bune eleve interne, a Sofiei David din Bucium-Isbita, carea a cădút jertfă la 17 Decembre 1888 unui morb intern incurabil.

Semestrul I. s'a încheiat cu finea luni Ianuarie, ér al II. s'a început cu începutul luni Februarie 1888.

În postul pascilor toate elevele s'au mărturisit și cuminecat prin catecheții și parochii respectivi ai ambelor confesii române.

Festivități, la care au participat elevele institutului, au fost onomasticile Maiestăților Sale Regelui și a Reginei, precum și marțialul institutului, care s'a sărbătorit la 11 Maiu n. în pavilionul din Dumbravă favorizat de un timp foarte frumos și participând la dânsul aprópe întreg publicul românesc din Sibiiu.

Cursul complementar, prevădút în statutul de organizare al școlii, menit pentru aprofundarea materiilor de învățământ din clasele școlii civile și pentru facerea de aplicațiuni directe la viața practică, în care curs se primesc elevele absolvente de a IV-a clasă și în mod excepțional și din a II-a clasă dacă au trecut prestó al 15-lea an, în anul acesta, neprezentându-se eleve, n'a funcționat

7. Examenele.

Examenele de primire pentru elevele, care nu au dovedit prin atestate formale cualificațiunea cerută în § 13 din statutul de organizare al școlii civile, s'au ținut în 1 Septemvrie, car' examenele dela sfârșitul semestrului II. vor avé loc la 27 și 28 Iunie st. n. sub presidența d-lui președinte al „Asociațiunii“, asistând și di

partea altor autorități școlare reprezentanți. Examenele se vor ține după următorul program :

În 27 Iunie n.

Înainte de améđi :

- 8—9 Religiunea cu toate clasele.
- 9—10 Limba română cu cl. I. și IV.
- 10—11¹/₄ Limba maghiară cu cl. I. și III.
- 11¹/₄—12 Fizică cu cl. IV.

După améđi :

- 3¹/₂—4 Higiena cu cl. IV.
- 4—5 Limba germană cu cl. II. și III.
- 5—6 Limba franceză cu toate clasele.

În 28 Iunie n.

Înainte de améđi :

- 8—8³/₄ Geografia cu cl. I.
- 8³/₄—9¹/₂ Geografia cu cl. II.
- 9¹/₂—10¹/₄ Chimia cu cl. III.
- 10³/₄—11³/₄ Istoria patriei cu cl. IV.

După améđi :

- 3¹/₂—4¹/₄ Aritmetica cu cl. II.
- 4¹/₄—4³/₄ Economia de casă cu cl. III.
- 4³/₄—6 Musica instrumentală.
- 6—6¹/₂ Declamațiuni și cântări.

In 29 Iunie n.

La orele 10 încheierea solemnă a anului școlar.

Atestatele se vor distribui în 29 Iunie, încheindu-se în aceeași zi anul școlastic al treilea al școlii civile de fete.

Începerea anului școlastic 1889/90 se face cu 1-a Septembrie stilul nou.

8. Condițiuni de primire în școlă și internat.

Pentru primirea în școlă civilă se cere atestat despre absolvirea claselor școlii elementare, sau atestat despre clasa corespunzătoare premergătoare dela o altă școlă de categoria școlii civile. În lipsa unui astfel de atestat primirea se face pe baza unui examen de primire.

Didactrul e fixat cu 2 fl. v. a. pe lună, și pentru elevele, ce întră pentru prima dată în această școlă, o taxă de înmatriculare de 2 fl. v. a.

Pentru elevele cursului complementar, prevădută în §. 6 din statut, didactrul este de 5 fl. pe lună, și la prima înscriere taxă amintită de înmatriculare.

Elevele, cari voiesc să fie primite în internat, fie eleve ale școlii civile, sau ale școlii elementare a reuniunii femeilor, au să se însciințeze de timpuriu, în tot cazul înainte de începerea anului școlastic, prin părinți sau tutori la direcțiunea școlii, pentru a se pute face dispozițiunile necesare. Taxa internatului e de 200 fl. v. a. pe an, plătiți înainte în două sau cel mult 4 rate.*) Cărțile trebuincioase, materialul de scris, de desemn, de lucru de mână, se înțelege, nu sunt cuprinse în taxa amintită, ci cheltuelile reclamate în această privință se pörtă de părinți, întocmai precum tot de dînșii se pörtă cheltuelile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, pentru instrucțiune în musica instrumentală și în limba franceză.

Taxele pentru instrucțiunea în piano sunt de 2 categorii:

a) dacă o elevă voesce să ieă orele singură, se compută, la 2 ore pe săptămână, taxa de 9 fl. pe lună; dacă 2 eleve împreună iau instrucțiune în aceeași oră, taxa se compută la 2 ore pe săptămână, cu 6 fl. de elevă; sau

b) dacă o elevă voesce să ieă orele singură, se compută la 2 ore pe săptămână, taxa de 6 fl. pe lună; dacă se întrunesc 2 eleve în aceeași oră, taxa se compută la 2 ore pe săptămână cu 5 fl. pe lună de elevă.

Pentru instrucțiunea în limba franceză, câte 2 ore pe săptămână, se compută pe lună câte 1 fl. de elevă

Töte taxele se plătesc direcțiunii școlare, care remuneréză pe instructori.

Elevele din internat, afară de școlă, au în fie-care și anumite ore de conversațiune în limba francesă, maghiară și germână. Pe lângă aceea ele se prepară și-si învață lecțiunile sub conducerea și cu ajutoriul directórei și a guvernantelor.

---

*) Pentru ajutorarea părinților mai lipsiți de mijlóce, cari sunt hotărâți a-și da ficele în internat, institutul de credit și de economii „Albina“ a creat 10 stipendii de câte 50 fl. pentru cari comitetul Asociațiunei a publicat concurs cu terminul de 1-a August st. n.

Elevele, cari vor să fie primite în internat, mai au să aducă cu sine: 1 țol pe saltea, un covoraș la pat, 2 perini, 4 fețe de perini, o plapomă sau țol de coperit, 4 ciarșafuri (lințoluri, lepedee), 6 ștergare, 6 serviete, apoi: cuțit, furculiță, lingură, linguriță, perie de dinți, săpun și 2 pepteni, care toate rămân proprietatea elevei. Afară de aceste schimburile de trup sau albiturile, câte $\frac{1}{2}$ duzină din fie-care, ciorapi și batiste (mărămi) câte 1 duzină și încălțăminte trebuincioasă. Cât pentru toalete nouă, părinții și tutorii sunt consiliați a nu face de aceste pentru copilele lor, căci pentru a obține o uniformitate în îmbrăcăminte pentru toate internele, acele toalete, cu prețuri moderate, se pot face aici prin îngrijirea direcțiunii internatului.

Doritorii de a avé „Statutul de organizare“ precum și „Regulamentul intern“ al școlii și „Regulamentul pentru cursul complementar“ le pot primi dela direcțiune pentru câte 20 cr. unul. Tot dela direcțiune se poate primi pentru un fl. și „Monografia“ școlii, în care, pe lângă istoricul institutului, se află descris edificiul școlii și al internatului în toate amănunțele lui.

Sibiu, 23 Iunie n. 1889.

Direcțiunea
școlii civile de fete cu internat.